

Štátna školská inšpekcia

Možnosti práce učiteľa so žiakom, ktorý nemá prístup na internet počas e-learningu v pandemickom období

Štátna školská inšpekcia
ŠIC Prešov

© Mgr. Ľubomír Mitráš

2021

Možnosti a dôsledky vzdelávacej krízy alebo kým žiak príde do školy

- **Dištančné vzdelávanie** všetkých žiakov momentálne prebieha v tak odlišných podobách, formách a kvalitách, že sa nedá jednoznačne povedať, kto po tejto kríze bude na tom lepšie a kto horšie.
- Kto sa počas tejto formy vzdelávania naučí viac, alebo menej.
- Zásadnou sa v tejto situácii však stáva odpoveď na otázku, kto má aký potenciál a zázemie, podporu a možnosti zvládnuť dôsledky tejto „vzdelávacej krízy“ bez ujmy. Z tohto pohľadu budú v porovnaní s väčšinou žiakov ťahať za kratší koniec najmä žiaci, ktorí nemajú prístup na internet, žiaci z chudobných rómskych komunít.

Bariéry pri poskytovaní a realizácii dištančného vzdelávania „off-line“ žiakov z chudobných lokalít

Chudobní rómski žiaci sa v rámci dištančného vzdelávania nemôžu alebo nevedia zapojiť do online vyučovania, pretože nedisponujú dostatočným/-i:

Bariéry, ktoré významne komplikujú dištančné vzdelávanie týchto žiakov alebo ho úplne znemožňujú realizovať

- **Nízka vzdelanostná úroveň rodičov**, ktorá sa premieta do dištančného vzdelávania ich detí. Mnohí z rodičov preto nedokážu prevziať rolu potenciálnych tútorov, ale ocitli sa skôr v nechcenej úlohe žiakov.
- **Absencia time manažmentu** v chudobných rómskych rodinách u žiakov aj rodičov s negatívnym následkom časového zvládania vyučovania.
- **Presýtenosť informácií a učebných zadaní**, ktorým nerozumejú rodičia ani žiaci, navyiac bez priameho pedagogického sprevádzania, spôsobuje u nich frustráciu a nezáujem.
- **Nedostatok sociálnych kontaktov, interakcií a vzorov**, ktoré by mohli vplývať na vyššiu motiváciu a výkon žiakov.

Seba-manažment v MRK

- Dištančné vzdelávanie prináša aj **zvýšené nároky na organizáciu vyučovania, kladie väčší dôraz na seba-manažment, autoreguláciu, dlhšiu sústredenosť a samostatnosť**, čo je v prípade chudobných detí žijúcich vo väčších marginalizovaných spoločnostiach ťažké realizovať.
- Dištančné vzdelávanie je limitované pre žiakov aj z toho dôvodu, že prevažná väčšina z nich má **špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby** a tiež tu zohráva dôležitú úlohu **jazyková bariéra**.
- „Off-line“ žiaci z marginalizovaných rómskych komunít predstavujú v súčasnosti najväčšiu skupinou žiakov, ktorá nie je zapojená do dištančného vzdelávania.

Počas vzdelávacej krízy spôsobenej pandémiou COVID-19 vznikli 4 skupiny žiakov

V rámci dištančného vzdelávania:

1. „online“ žiaci,
2. „off-line“ žiaci,
3. žiaci, ktorí mesiac pred skončením školského roka začali **dobrovoľne navštevovať prezenčnú formu vzdelávania**,
4. žiaci (nielen) z rómskych komunít, ktorí počas krízy **neboli zapojení do žiadnej formy vzdelávania** a nemali v tomto období ani pravidelný kontakt s učiteľmi.

Komunitné triednictvo ako prevencia

Učiteľ, najmä triedny učiteľ, pomáha vytvárať dobré vzťahy v triede. Triednictvo je nevyhnutné udržať aj počas dištančného vzdelávania.

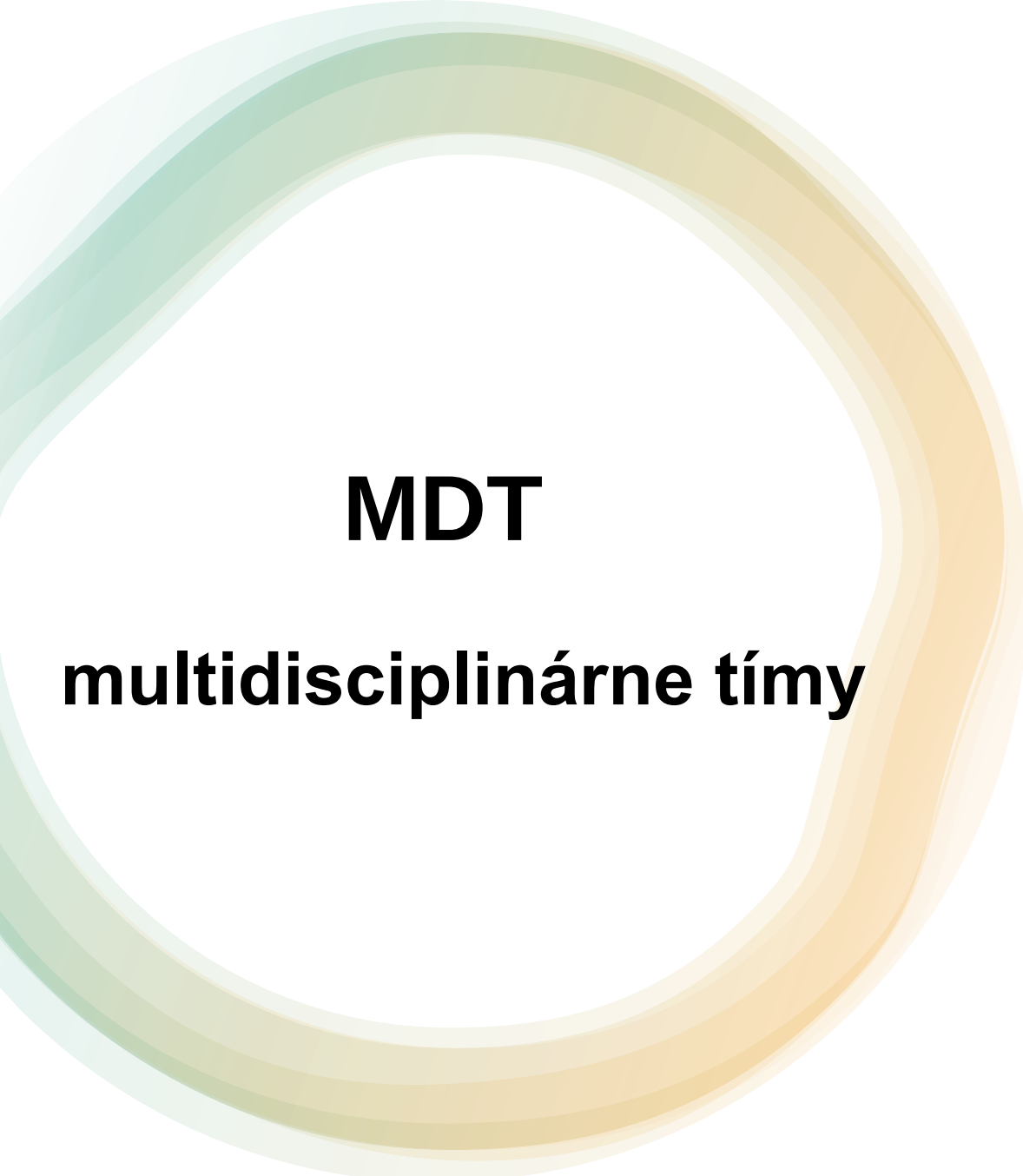
Triedny učiteľ

vplýva predovšetkým na rozvoj sociálnych a komunikačných kompetencií žiakov, učí ich diskutovať;

pomáha žiakom vyjadrovať svoje názory, pocity, učí žiakov vzájomnej tolerancii, lepšiemu pochopeniu a vzájomnej empatii;

vytvára pre žiakov možnosti komunikovať, hovoriť o svojich zážitkoch a pocitoch;

neustále buduje dôveru medzi učiteľom a žiakmi.

MDT

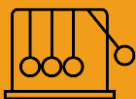
multidisciplinárne tímy

Sieťovací nástroj služieb medzi školou, žiakom a rodičom:

- asistenti učiteľa,
- sociálno-terénni pracovníci,
- komunitní pracovníci,
- občianske združenia,
- zdravé komunity,
- učiteľ,
- poštár,
- samospráva.

MDT okolo dieťaťa/žiaka, učiteľa a rodiny.

„Poskytovanie vzdelávania musí byť v najlepšom záujme každého učiteľa“

- Každý sa môže (takmer) všetko naučiť, no nie rovnakým spôsobom a v rovnakom čase.
- Podstatná je vhodná stratégia zvolená s ohľadom na individuálne možnosti.

- Každý žiak v škole by mal získať kladné skúsenosti, pričom známky nemusia byť jediným meradlom školského úspechu (kladných skúseností).

- Každý žiak by sa mal učiť kritickému a samostatnému mysleniu.
- Už v škole má byť žiak pripravovaný odovzdávať svoje myšlienky iným bez ohrozenia a výsmechu.

Pravidlá prvého kontaktu pri realizácii dištančného vzdelávania „off-line“ žiakov

- **Učiteľ ako prvý identifikuje a kontaktuje (telefonicky, cez MDT) rodinu žiaka** – rodina žiaka príslušného učiteľa pozná, je pre nich autorita, už na samom začiatku budujeme v dištančnom vzdelávaní základnú dôveru a bezpečie.
- **Učiteľ si následne zmapuje, či má rodina základné pripojenie na internet a telefón alebo počítač**, na ktorom sa dá pracovať, prípadne, aké sú **d'alšie možnosti spolupráce** pri dištančnom vzdelávaní. Takisto zistí, **akú d'alšiu nevyhnutnú materiálnu podporu potrebuje žiak**, aby mohol pracovať (listy, výkresy, farbičky, pero a pod.).

Cesty školských zadaní pre „off-line“ žiakov

- Pri rodinách, ktoré majú výrazne limitované možnosti využívať internet a sociálne siete, je dobré realizovať kontakt prostredníctvom **telefonického spojenia** (vysvetľovanie zadaní) v kombinácii **s roznáškou pracovných listov** do príslušnej rodiny žiaka pomocou terénneho sociálneho pracovníka alebo komunitného pracovníka (vyžaduje sa pravidelná tímová spolupráca).
- **Učiteľ požiada rodiča o pomoc s učením.** Netreba zabúdať, že rodičia tiež majú svoje potreby (komunikovať, sprostredkovať učenie, vzdelávať sa, poradiť) a sú pre nás aj neoceniteľným prínosom (zdrojom informácií o deťoch, pomoci, spolupráce a angažovanosti). **Spravte si z rodiča partnera!** Ak to dokážeme, získajú všetci - rodič, učiteľ a najmä žiak.

Medzigeneračné učenie môže pomôcť

Je dobré, ak učiteľ v úvodných fázach vyučovania získa celkový prehľad o počte detí a rodinných príslušníkov v domácnosti. Zistiť sa to dá napríklad tak, že žiaka požiadate o **zhotovenie rodinného sociogramu** a doplníte ho **priateľským mapujúcim rozhovorom** o postavení jednotlivých členov v domácnosti, ich blízkosti a vzdialenosti (hovoríme o sociometrii) v celkovej štruktúre viacgeneračnej rodiny a jej kolektívneho rozhodovania. **Pomôže vám to lepšie uvažovať o tom, ako využiť dynamiku rodinného kruhu a ako a koho v rôznych fázach zapojiť do domáceho vzdelávania a medzigeneračného učenia.**

Obrázok 1

Pred tým, ako sa dieťa začne učiť

- V úvodných fázach dištančného vzdelávania je na udržanie koncentrácie a motivácie dieťaťa potrebné uistiť sa, či nie sú deti hladné, či sú dostatočne odpočínuté, či im nie je zima – hovoríme o naplnení **základných biologických potrieb dieťaťa**, alebo či majú žiaci v daný čas **vyhradené a nikým nerušené miesto pre vzdelávanie** sa a komunikáciu s učiteľom – hovoríme o pocite istoty a bezpečia vo vzdelávaní.
- **Učiteľ zadá úlohu a uistí sa, či rodič-dieťa/žiak porozumeli jeho zadaniam.** Znovu používame jazyk spojenca: *„dohliadnite, prosím, pomôžte mi s tým, aby sa dieťa naučilo...“*. Pamätajte si, že úlohy sa majú čo najviac približovať realite, možnostiam a potenciálu dieťaťa (čo doma bežne robí a zažíva, čo doma má k dispozícii a pozná).

Ako navzájom komunikovať

- Používať **čo najkratšie a najjednoduchšie vety a pokyny**, pri vysvetľovaní **nepoužívať cudzie slová**, klásť **otvorené otázky**, ktoré podnecujú k hlbšiemu premýšľaniu a k diskusii. **Komunikovať v priateľskom jazyku.**
- **Vytvoriť komunikačný kanál:** učiteľ a príslušný terénny sociálny pracovník, asistent učiteľa.
- **Pravidelne komunikovať** – terénny sociálny pracovník, asistent učiteľa je predĺženou rukou učiteľa, učiteľ uvedie/predstaví svojho dobrovoľníka príslušnej rodine.

Obrázok 2

Využívajme formálnu aj neformálnu komunikáciu

- Dvojica učiteľ/terénny sociálny pracovník alebo asistent učiteľa sa navzájom dopĺňajú aj ohľadom požiadaviek na dieťa, ideálne je, ak **kombinujú formálne vzdelávanie** resp. požiadavky na formálne učivo zo strany učiteľa **s neformálnym** – sociálnym, relaxačným učením zo strany terénneho sociálneho pracovníka alebo asistenta učiteľa.
- Medzi učiteľom, asistentom učiteľa a terénnym sociálnym pracovníkom musí prebiehať **pravidelná komunikácia presne v stanovenú hodinu** (určia si ju spolu po vzájomnej dohode).

Pravidelnosť v činnosti učiteľa

- **Učiteľ ako prvý identifikuje potrebný predmet doučovania pre žiaka a stimulácie pre dieťa a dohodne sa s terénnym sociálnym pracovníkom na príslušnej intervencii, odporúča sa obsah vzdelávania precvičovať, opakovať, nie ho zbytočne rozširovať.**
- **Komunikácia** medzi učiteľom a žiakom pri doučovaní musí byť **vždy pravidelná** a musí prebiehať **v rovnakú hodinu** tak, aby si žiaci postupne budovali návyky, zvykali si na **pravidelný režim**. Dieťa, ale aj rodič potom vie, čo a kedy má očakávať a čo sa po ňom chce.

BUDOVANIE NÁVYKOV

- Je dôležité, aby si žiaci zvykali na **pravidelné vypracúvanie úloh a zadaní**. Samotný proces budovania návykov na pravidelnú prácu a plnenie povinností je rozhodujúci.
- **Úlohy a cvičenia** sa vždy **zadajú v pondelok** ráno a **v piatok** po obede si učiteľ vypýta dohodnutou formou **spätnú väzbu** – spätná väzba buduje medzi učiteľom a rodičom vzťah spolupráce a u dieťaťa zodpovednosť k učeniu.
- Rodičov za pomoc a deti za prácu je dôležité **ocenit'**, využívať je pri tom vhodné osobnejšiu formu, ako je napríklad osobné poďakovanie, list, odkaz.

Obrázok 3

Denník učiteľa

- V priebehu dištančného vzdelávania „off-line“ žiakov je vhodné zaviesť si **denník učiteľa/dobrovoľníka** a pravidelne si doň zapisujete **vlastné postrehy, poznatky a zistenia**.
- Na dištančné vzdelávanie nie je na Slovensku zatiaľ pripravená základná materiálno-technická a ani odborná personálna infraštruktúra. Preto je nevyhnutné **študovať, hľadať zdroje, tvoriť, zdieľať, radiť sa a pýtať sa**.
- Dôležitou súčasťou prípravy učiteľa na dištančné vzdelávanie žiakov bez internetu je **tvorba pracovných listov a vedenie portfólia každého žiaka**.

Obrázok 4

Portfólio

- **Súbor prác žiaka** zozbieraných za určité časové obdobie učenia sa žiaka.
- Poskytuje rôzne **informácie o skúsenostiach a jeho pracovných výsledkoch**.
- Zachytáva a uchováva celý **rad informácií o vývoji a pokroku žiakovej práce**.
- Slúži ako **pomôcka na sledovanie, dokumentáciu a hodnotenie procesu učenia sa v komplexnej povahe**.
- Slúži **na ocenenie žiakovho pokroku a úsilia**, má potenciál ho povzbudzovať k posudzovaniu vlastného pokroku a obohatiť spoluprácu učiteľa a žiaka na hodnotení.

Hodnotenie off-line žiakov počas dištančného vzdelávania

Autentické hodnotenie, nazývané aj rozvíjajúce hodnotenie – má za cieľ prispieť k úspechu žiaka a k rozvíjaniu jeho skutočných schopností a osobnosti. Má holistický charakter, a preto sa zameriava na reálne úlohy.

Sebahodnotenie žiaka – je druh skúšania a sociálna zručnosť žiaka, ktorá sa získava u dobrého učiteľa vďaka jeho dlhodobej dôslednej pedagogickej, sociálnej a ľudskej komunikácie so žiakmi. Taký učiteľ umožňuje žiakom kontrolovať, porovnávať a opravovať svoje školské výkony a výstupy.

Open-book exam – učiteľ je pri tomto skúšaní organizátor a žiakom umožňuje výber učebných zdrojov, pomôcok aj zostavovanie skúšobných úloh. Žiak si takto môže vyskúšať a zažiť rolu učiteľa.

Pozitíva dištančného vzdelávania off-line žiakov

- Off-line žiaci, ktorí sú zapojení do dištančného vzdelávania, sú momentálne s učiteľmi **v omnoho intenzívnejšom kontakte a majú k sebe bližšie.**
- **Učitelia k nim pristupujú individualizovane a prejavujú o nich väčší záujem** v porovnaní s bežným vyučovaním v škole.
- **Rodičia sa pravidelne zaujímajú o vzdelávanie svojich detí.**
- Žiaci v domácom vzdelávaní nemajú presne stanovený čas na vypracovanie a odovzdanie úloh, **nie sú pod tlakom**, sami si určujú časové rozpätie na vypracovaní zadaných úloh.

Negatíva dištančného vzdelávania off-line žiakov

- Vzdelávanie „off-line“ žiakov si vyžaduje **väčšiu organizačnú a personálnu záťaž** v porovnaní s „online“ žiakmi alebo prezenčným vzdelávaním.
- Do vzdelávania **sa zapájajú skôr jednotlivci ako väčšie skupiny**.
- **Personálne a časovo** je dištančné vzdelávanie off-line žiakov **veľmi náročné**, najmä na 2. stupni, kde sa učitelia jednotlivých predmetov majú pravidelne obmieňať, rotovať.
- Učitelia venovali príprave pracovných listov pre off-line žiakov značné úsilie a čas, avšak zároveň tiež bolo zistené, že medzi učiteľom a žiakom (jeho rodinou) **chýbal** vo veľkej miere **kontakt prostredníctvom poskytovania a prijímania pravidelnej spätnej väzby**.

Odporúčania

- *Priorizovať vyučovacie predmety do troch kategórií podľa dôležitosti, napríklad v prípade základnej školy nasledujúcim spôsobom:*
 1. vysoká priorita: slovenský jazyk a literatúra, matematika, anglický jazyk (resp. prvý cudzí jazyk);
 2. stredná priorita: prírodovedné a spoločenskovedné predmety;
 3. nízka priorita: výchovné predmety.
- *Pripraviť vzdelávacie štandardy jednotlivých vyučovacích predmetov na obdobie dištančného vzdelávania.*
- *Vytvárať odporúčané centrálné zadania v súlade s upravenými vzdelávacími štandardmi.*

- *Upraviť pravidlá a štandardy hodnotenia žiakov.*
 - *Pripraviť novelu školského zákona, v súlade s ktorou bude záverečné hodnotenie všetkých žiakov počas dištančného vzdelávania vo forme písomnej spätnej väzby.*
 - *Zintenzívniť a zjednotiť prípravu pedagogických a odborných zamestnancov a zamestnankýň na dištančné vzdelávanie.*
 - *Pripraviť súbor opatrení zameraných na kompenzáciu dopadov spôsobených uzatvorením škôl.*
 - *Zaslať metodiku hodnotenia odborom školstva na okresných úradoch a zabezpečiť, aby odbory školstva metodiku distribuovali riaditeľom a riaditeľkám všetkých škôl.*
-

Použité zdroje:

1. S vami doma (Tumenca khere), 25.06.2020 15:00, Vzdelávací program pre rómsku menšinu.
Dostupné na: <https://www.rtvsk.sk/televizia/archiv/15830>, <https://www.dobrecentrum.sk/tvorime-siet-multidisciplinarnej-pomoci-pre-deti-a-rodiny/#>
2. Štátny pedagogický ústav, Bratislava 2015. Metodika podporujúca inkluzívne vzdelávanie v školách, Ľubica Bagálová, Ľubica Bizíková, Zuzana Fatulová. Dostupné na: https://www.statpedu.sk/files/articles/nove_dokumenty/projekty/eea_grants/metodika-podporujuca-inkluzivne-vzdelavanie-skolach.pdf
3. Štátny pedagogický ústav, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR.
Dištančné vzdelávanie, Webináre k slovnému hodnoteniu pre učiteľov základných a stredných škôl.
Dostupné na: <https://www.statpedu.sk/sk/distančne-vzdelavanie/webinare-ucitelov-zakladnych-strednych-skol/>

4. Zdroj: Vlado Rafael, Katarína Krejčíková. 14. apríl, 2020. eduRoma. Roma Educational Project. Ako zostať blízko na diaľku. Dostupné na:
<https://docplayer.sk/193271208-Ako-zosta%C5%A5-bl%C3%ADzko-na-dia%C4%Beku.html>
5. EDUWORLD.sk, Portál o vzdelávaní a sebarozvoji. Tvorivé reformy hodnotenia žiakov.
Dostupné na: <https://eduworld.sk/cd/jaroslava-konickova/6352/tvorive-formy-hodnotenia-ziakov>

Použité zdroje – obrázky:

1. [Obrázok](#)
2. [Obrázok](#)
3. [Obrázok](#)
4. [Obrázok](#)